

МАЙБУТНЄ ОСВІТИ З ГЕНЕРАТИВНИМ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ: БАЛАНС МІЖ ТЕХНОЛОГІЯМИ ТА ЛЮДСЬКИМИ ЦІННОСТЯМИ

Штучний інтелект (ШІ) стрімко змінює сучасний освітній ландшафт, пропонуючи інноваційні інструменти та підходи до навчання й викладання. Його здатність до персоналізованого навчання, адаптивного оцінювання та підтримки творчості створює нові можливості для вдосконалення освітнього процесу. Однак разом із цим постають і численні виклики, зокрема етичні дилеми, ризик зловживання технологією та потреба в адаптації освітніх закладів до швидких темпів розвитку ШІ. Ця стаття досліджує еволюцію генеративного штучного інтелекту, його вплив на освіту, а також висвітлює ключові можливості та загрози, що супроводжують впровадження цієї технології, акцентуючи на необхідності збереження балансу між інноваціями та людськими цінностями.

Дослідники І. Ролл та Р. Вайлі здійснили ретроспективний аналіз розвитку галузі штучного інтелекту в освіті за останні 25 років, вивчаючи статті наукового журналу «International Journal of Artificial Intelligence in Education», опублікованих з 1994 по 2014 років, щоб зрозуміти ключові тенденції та запропонувати нові напрями для досліджень [1]. Так, десятиліття тому застосування штучного інтелекту зосереджувалося на викладанні STEM-дисциплін і покращенні результатів тестування та обмежувалося «...застосуванням переважно у комп'ютерних класах» [1, ст. 591]. Дослідники звертали увагу на необхідність перейти від моделі, яка імітує репетитора в людській особі, до більш амбітного підходу, що підтримує навчання будь-де, будь-коли, із застосуванням більш сучасних портативних гаджетів, наприклад смартфонів та інтерактивних дошок. Особливо цінним є спостереження вчених щодо необхідності створювати інтерактивні середовища, які враховують соціокультурні особливості, сприяють співпраці та адаптації до реального життя.

Ці ідеї висвітлюються також в роботах професора М. Шарплза, який зокрема зосереджує свою увагу на впливах генеративного штучного інтелекту (ШІ) на освіту, окреслюючи його можливості,

виклики та майбутні перспективи [2]. Вчений відзначає еволюцію генеративного штучного інтелекту від символічного ІІІ на основі правил до генеративного ІІІ на базі нейронних мереж, змінилися й підходи до виконання завдань, зокрема відбувся перехід від спеціалізованих систем до доступних інструментів, таких як ChatGPT, які пропонують персоналізоване репетиторство та творчу підтримку. Генеративний штучний інтелект набув здатності створювати тексти в різних стилях різними мовами, створювати мультимедійний контент (зображення, відео тощо), виконувати різні завдання, включно з навчанням, кодуванням та динамічними оцінюваннями.

Прогрес генеративного штучного інтелекту створив також і нові виклики для освіти. Перш за все, це технологія, що з'явилася та розвивається надто швидко, щоб освітні заклади могли підготуватися до неї та попередньо вивчити її можливості та недоліки. До очевидних ризиків можна віднести зловживання, створення фейкового контенту та залежність від результатів ІІІ без критичної оцінки. Зокрема дослідниця Р. Лакін вказує на проблеми коректності та можливих неточностей в інформації, яка генерована за допомогою високих технологій. Адже іноді наслідки використання штучного інтелекту можуть бути непередбачуваними, питання етики та приватності можуть зазнати ризиків [3].

З іншого боку, не можна не відзначити позитивні освітні функції новітньої технології, зокрема: персоналізоване репетиторство та адаптивне навчання для кожного, хто навчається, динамічне оцінювання, що відтворюється в режимі реального часу і дозволяє спостерігати прогрес студента, інноваційні педагогічні підходи, такі як сократівські діалоги та проектна робота з підтримкою ІІІ. В решті-решт інструменти високих технологій можуть сприяти підвищенню рівня працевлаштовуваності випускників через інтерактивні портфоліо, рекомендації та участь в різного роду профорієнтаційних подіях.

Очевидною є необхідність розробки системних політик застосування штучного інтелекту в освіті. Першочергово значення набуває формування обізнаності щодо ІІІ серед студентів і викладачів для відповідального використання технології. Також важливо розробити нові методи оцінювання, які зосереджуються на процесі та рефлексії, а не лише на результаті студента. Освітняни постали також перед проблемою виявлення робіт, створених із застосуванням технології, технологічно та забезпечення академічної доброчесності.

М. Шарплз зазначив невідворотність інтеграції ШІ у процеси викладання та навчання. Вчений визначає роль технології, як помічника викладача, персонального репетитора, тренера з командної роботи, помічника викладача у плануванні лекцій та практичних занять тощо. При цьому розробники ШІ мають зробити акцент на вдосконаленні інструментів, які підтримують навчання, а не замінюють його.

Отже, вчені однакові в тому, що штучний інтелект має великий потенціал для трансформації викладання та навчання, проте його використання вимагає обережного впровадження, етичного нагляду та збереження загальнолюдських цінностей в освіті. Заклади освіти мають адаптуватися до цих змін, підвищуючи рівень обізнаності про ШІ, оновлюючи методи оцінювання та досліджуючи нові педагогічні підходи. Для цього важливо впроваджувати етичні та технологічно підготовлені стратегії, а також зосереджуватися на розвитку людського інтелекту в епоху цифрових технологій.

Література:

1. Roll, I., Wylie, R. Evolution and Revolution in Artificial Intelligence in Education // *International Journal of Artificial Intelligence in Education*. 2016. № 26. P. 582–599. DOI: 10.1007/s40593-016-0110-3
2. Sharples, M. Generative AI and Education: Opportunities and Issues / M. Sharples. Institute of Educational Technology, The Open University, 2023. URL: <https://youtu.be/ZSv9p8mdXzs>
3. Luckin, R. Empowering Ukrainian Higher Education: Navigating the AI Revolution in Teaching and Learning / R. Luckin. Educate Ventures, 2023. URL: <https://youtu.be/ZTT2RvNPR9U>